

Bliżej Natury

Przewodnik dla nauczycieli przedszkoli

O Przewodniku

Niniejszy przewodnik jest przeznaczony dla nauczycieli przedszkoli. Jego celem jest pomoc w realizacji zajęć przyrodniczych w terenie dla dzieci na wczesnym etapie edukacji. Nauczyciel może realizować tylko wybrane zajęcia, w zależności od czasu, którym dysponuje i możliwości terenowych.

Przygotowanie zajęć terenowych należy rozpocząć od wybrania miejsca wycieczki. Typ zajęć nauczyciel dobiera odpowiednio do wybranej lokalizacji, kierując się kluczem używanym w przewodniku (ramka obok). Temat zajęć i ćwiczenia nie muszą ograniczać się do zaproponowanych tutaj – zachęcamy nauczycieli do opracowania i wdrażania własnych.

Sugerujemy nauczycielom wydrukowanie niniejszego przewodnika. Korzystanie z niego w terenie ułatwi przeprowadzenie zajęć.

Proponowane ćwiczenia pomogą dzieciom rozwinąć szereg umiejętności określonych w podstawie programowej dla edukacji przedszkolnej, w tym: kreatywność, pewność siebie i umiejętności poznawcze. Związki z podstawą programową są przedstawione osobno dla każdego ćwiczenia.

Przewodnik zawiera wskazówki upraszczające lub rozszerzające materiał. Pomoże to dostosować zajęcia do wieku i możliwości dzieci. Czas potrzebny do ukończenia zajęć może podlegać zmianom. Jeśli dzieci mocno zaangażują się w ćwiczenia, należy dać im więcej czasu, tak, aby odniosły z zajęć jak najwięcej korzyści.

Przewodnik jest przygotowany w ramach projektu *Lifelong Learning through Nature*, realizowanego przez partnerskie organizacje z Malty (BirdLife Malta), Wielkiej Brytanii (RSPB), Irlandii (BirdWatch Ireland) i Polski (OTOP), a także przez Ministerstwo Edukacji i Pracy Malty.

Klucz lokalizacji zajęć

Poniższe symbole wskazują miejsca odpowiednie dla poszczególnych zajęć.

Plaża

Park
lub ogród

Las

Szkolne
podwórko

Teren
wiejski

Kodeks zachowania w terenie

Przed przystąpieniem do zajęć ważne jest ustalenie z uczniami zasad zachowania w terenie. To istotne zarówno dla bezpieczeństwa dzieci, jak i dla ochrony otaczającej ich przyrody. Zaleca się przeprowadzenie w grupie dyskusji, w której uczniowie sformułują własny kodeks zachowania. Zachęcamy dzieci do wyjaśnienia potrzeby przestrzegania ustalonych zasad.

Zalecamy skierowanie uwagi uczniów m.in. na następujące kwestie: zabieramy śmieci do domu, zachowujemy ciszę, myjemy ręce przed jedzeniem, nie rzywamy roślin i nie wynosimy (z lasu, łąki etc.) roślin ani zwierząt.

Kontakt

Zachęcamy do kontaktu. Służymy pomocą, jeśli potrzebujecie Państwo porady przy realizacji poszczególnych zadań. Zachęcamy do korzystania z innych naszych ofert edukacyjnych.

e-mail: biuro@otop.org.pl

Związki z podstawą programową

Szpędzanie czasu w terenie i wchodzenie w interakcję z przyrodą niezwykle sprzyja rozwojowi dziecka, przynosi wiele korzyści nie tylko dla zdrowia i samopoczucia. Pomaga także dzieciom rozwinąć umiejętności poznawcze, interpersonalne i motoryczne.

Wszystkie proponowane ćwiczenia odnoszą się do szerokiego zakresu umiejętności przewidzianych w podstawie programowej. Poniżej wskazujemy bezpośrednie związki każdego z zajęć z podstawą programową.

Osiągnięcia ucznia	Umiejętności	Ćwiczenie
1. Dzieci rozwijają odporność emocjonalną, radzą sobie w nowych i trudnych sytuacjach.	• Pozytywne relacje z dziećmi i z dorosłymi. • Podejmowanie udziału , odpowiedzialności i ryzyka. • Umiejętność przewodzenia i wytrwałość.	• Szyszkowe wyzwanie—s.6. • Zaufaj naturze—s.11. • Mury, murki, usypiska—s.12.
2. Dzieci mają pozytywny obraz samego siebie.	• Wyobraźnia i kreatywność. • Pewność siebie i niezależność. • Gotowość do podejmowania nowych wyzwań i wykorzystywania różnych strategii działania.	• Spotkanie z drzewem—s.5. • Zaufaj naturze—s.11. • Mury, murki, usypiska—s.12.
3. Dzieci są społecznie dojrzałe, zgodnie funkcjonują w zabawie i w sytuacjach zadaniowych	• Praca zespołowa i współdziałanie—podział i zamiana ról. • Empatia i szacunek. Poszanowanie odmienności i autonomii drugiego człowieka • Podejmowanie decyzji i przewidywanie skutków swoich zachowań.	• Kolaż-drzewo —s.9. • Zaufaj naturze—s.11.
4. Dzieci rozwijają umiejętności komunikacyjne.	• Wykorzystanie różnych środków i mediów komunikacji — muzyka, sztuka, ekspresja teatralna, taniec. • Poprawność wypowiedzi pod względem artykulacyjnym, gramatycznym, składniowym. • Duży zasób słów. • Znajomość podstawowych pojęć - kształty, kolory, liczby i wzorce. • Umiejętność użycia symbolu jako sposobu przedstawienia pojęć.	• Kolorowe łowy—s.4. • Szyszkowe wyzwanie—s.6. • Kolaż-drzewo—s.9. • Tropiciele kolorów—s.10. • Zaufaj naturze—s.11.
5. Dzieci budują swoją wiedzę o świecie, zachowują poszanowanie dla roślin i zwierząt.	• Grupowanie, klasyfikowanie, porządkowanie. • Nazywanie i wyróżnianie roślin i zwierząt, żyjących w różnych środowiskach • Ciekawość i dociekliwość wobec otaczającego świata. • Przeprowadzanie prostych badań—doświadczenie, analiza, obserwacja.	• Kolorowe łowy —s.4. • Spotkanie z drzewem—s.5. • Szyszkowe wyzwanie—s.6. • Polowanie na gąsienice —s.7. • Mrówcze ścieżki —s.8. • Kolaż-drzewo—s.9 • Tropiciele kolorów—s.10. • Zaufaj naturze—s.11. • Mury, murki, usypiska—s.12.

Kolorowe łowy

Cel szczegółowy i osiągnięcia ucznia: Dzieci odkrywają i badają otaczające je środowisko. Stają się świadome kolorów oraz możliwości użycia symboli jako sposobu przedstawienia rzeczywistości.

O ćwiczeniu: Dzieci szukają w swoim otoczeniu kolorowych kartek ukrytych przez nauczyciela. Uczą się rozpoznawać elementy przyrody, śledząc kartki, które są do nich przyklepione. Grupy biorące udział w zabawie mogą być różnej wielkości, można wprowadzić element rywalizacji pomiędzy drużynami i sprawdzić, która zbierze największą ilość kolorowych kartek. Ćwiczenie daje dzieciom możliwość odkrycia i poznania nowego otoczenia i zachęci je do „zbadania” całego terenu.

Potrzebne materiały: Kolorowe kartki, nożyczki i materiały do przyklepiania kartki (np. sznurek, gumka lub taśma klejąca).

Instrukcja:

- Wybierz 3 albo 4 wyróżniające się rośliny lub inne elementy środowiska, które występują w miejscu wybranym na zajęcia. Każdemu przypisz kolor. Mogą to być na przykład: drzewa (łatwy do rozpoznania gatunek: dąb, wierzba, kasztanowiec lub inny) krzewy, żywopłoty albo strumienie.
- Wytnij kilka lub kilkanaście kartek w różnych kolorach, o rozmiarach karty do gry. Zanim pojawią się dzieci, należy rozmieścić kartki w terenie tak, żeby danemu elementowi odpowiadał jeden kolor.
- W trakcie zajęć dzieci szukają kolorowych kartek i liczą je. Należy zachęcić uczniów do uważnej obserwacji otoczenia i odnalezienia wszystkich kartek.
- Za każdym razem, kiedy dziecko zauważy kolorową kartkę, informuje o tym nauczyciela. Nauczyciel pomaga wyjaśnić czego symbolem jest dany kolor. Prosimy dziecko o opisanie rośliny/ siedliska, żeby pomóc w zapamiętaniu wyglądu.
- Ćwiczenie jest okazją do zaznajomienia dzieci z prostymi faktami, dotyczącymi każdej rośliny/ siedliska (np. kasztanowiec ma duże palczaste liście i zielone kolczaste owoce — kasztany) oraz do zachęcenia ich do kontaktu z nimi— dzieci mogą określić kolor kwiatów, kształt liści, poczuć szorstkość pnia drzewa albo wypatrzyć ptaki na obserwowanym strumieniu. Można pobudzić ich ciekawość i wyobraźnię poprzez zadawanie pytań (np. Dlaczego motyle lubią zatrzymywać się na kwiatkach?).
- Za każdym razem, kiedy dzieci wskażą widziany wcześniej kolor kartki, należy je zapytać, czy pamiętają, jaki element ten kolor symbolizuje i co pamiętają na temat oznaczonej rośliny/ oznaczonego siedliska.
- Na zakończenie ćwiczenia należy sprawdzić, czego uczniowie się nauczyli – Czy pamiętają wszystkie nazwy? Ile faktów potrafią sobie przypomnieć?

Wersja uproszczona

Można użyć większych kart albo rozmieścić je w bardziej widocznych miejscach.

Należy skupić się tylko na poznaniu nazw roślin/ siedlisk.

Wersja rozszerzona

Prosimy dzieci o znalezienie dodatkowych, nieoznaczonych elementów środowiska, które poznali.

Spotkanie z drzewem

Cel szczegółowy i osiągnięcia ucznia: Dzieci są zachęcane do dociekliwości oraz do rozwijania wyobraźni i kreatywności.

O ćwiczeniu: Dzieci „zaprzyjaźniają się” z drzewem, używają wielu zmysłów, żeby je poznać i w ten sposób lepiej nawiązać kontakt z przyrodą. Ćwiczenie to jest uniwersalne, ponieważ wymaga jedynie obecności drzew i dużej wyobraźni.

Potrzebne materiały: W rozszerzonej wersji ćwiczenia potrzebna jest czysta kartka i kolorowe kredki.

Instrukcja:

Nauczyciel prosi uczniów, żeby w terenie znaleźli swoje ulubione drzewo. Mogą to zrobić indywidualnie albo w grupach. Dzieci zostają poproszone o nadanie swojemu drzewu imienia i opowiedzenie, co im się w nim podoba. Jeśli drzewo ma wystarczająco długie gałęzie, mogą nawet przedstawić się przez „uściśnięcie ręki” z drzewem. Następnie przeprowadzamy uczniów przez kolejne etapy ćwiczenia (w dowolnej kolejności).

- Popatrz na drzewo – Jest wysokie czy niskie? Co widzisz w koronie drzew (np. ptaki, owoce, szyszki)?
- Przykucnij pod drzewem – Co możesz zobaczyć na ziemi (np. mrówki, inne owady, opadłe liście, wystające korzenie)?
- Przytul swojego nowego przyjaciela – Czy uda Ci się objąć drzewo rękami?
- Zamknij oczy i przesuwaj palcami po pniu—Jakie to uczucie? Pień jest szorstki czy gładki?
- Stań spokojnie pod drzewem i posłuchaj – Co słyszysz (np. śpiewające ptaki, liście szeleszczące na wietrze)?
- Jeśli jest w zasięgu ręki, zerwij liść i zgnieć go – Jak pachnie? Ładnie czy brzydko?

Wersja uproszczona

Cała grupa może wybrać jedno ulubione drzewo i wspólnie przejść przez etapy ćwiczenia.

Wersja rozszerzona

Dzieci mogą stworzyć odbitkę kory poprzez przyciśnięcie czystej kartki do pnia drzewa i pocieranie jej bokiem kredki.

Szyszkowe wyzwanie

Cele szczegółowe i osiągnięcia ucznia: Dzieci współpracują w ramach ćwiczenia, wspólnie poznają pojęcie rozmiaru, kształtu, koloru i ilości, a także ćwiczą słownictwo służące porównywaniu cech.

O ćwiczeniu: Dzieci zbierają szyszki i segregują je ze względu na ich różne cechy. Ćwiczenie najlepiej przeprowadzić jesienią, kiedy spadnie więcej szyszek. Jeśli jako miejsce zajęć została wybrana plaża, można użyć kamieni albo muszelek.

Potrzebne materiały: szyszki, muszelki, kamienie itp.

Instrukcja:

Na początku zajęć dzieci zbierają tyle szyszek, ile jest to możliwe i układają je na stosie. Na tę część zajęć należy przeznaczyć odpowiednią ilość czasu, tak, by dać uczniom możliwość poznania i zbadania otoczenia. Wybór kolejności następnych etapów zajęć zależy od nauczyciela.

- Dzieci w grupach segregują szyszki ze względu na ich wielkość – jeden stos z dużymi szyszkami, jeden stos ze średnimi i jeden z małymi. Jeśli pojawiają się wątpliwości co do zakwalifikowania rozmiaru szyszki, należy wziąć po jednym egzemplarzu z każdego stosu i rozważyć czy ta, która sprawiła kłopot jest większa czy mniejsza.
- Dzieci układają szyszki w linii od największej do najmniejszej. Jeśli grupa jest liczna lub jeśli dzieci zebrały dużo szyszek, łatwiej będzie rozdzielić szyszki i przeprowadzić ten etap w mniejszych grupach. Jeśli nauczyciel uzna to za stosowne, można wprowadzić tu element rywalizacji – dajemy dzieciom równą liczbę szyszek, upewniamy się, że grupy rozpoczną pracę równocześnie, a następnie sprawdzamy, kto skończy pierwszy.
- Dzieci omawiają różne kształty znalezionych szyszek. Mogą wśród nich być długie i cienkie, okrągłe albo w kształcie jajka. Następnie należy poprosić dzieci, żeby posegregowały szyszki ze względu na kształt.
- Dzieci omawiają kolory znalezionych szyszek. Jakie to kolory (np. ciemnobrązowy, rdzawy brąz, jasny brąz albo szary)? Różnice mogą być niewielkie, należy więc upewnić się, czy dzieci mają możliwości porównania innych cech, np. która szyszka jest ciemniejsza, a która jaśniejsza. Jeśli jest wystarczająco dużo różnych kolorów, dzieci mogą posegregować szyszki ze względu na kolor.
- Dzieci układają z szyszek na ziemi proste kształty. Sprawdźcie, czy dzieci potrafią ułożyć kwadrat, koło, prostokąt i trójkąt.

Wersja uproszczona

Do sortowania użyj mniejszej liczby, bardziej ogólnych kategorii szyszek. Na przykład pomiń stos szyszek o średniej wielkości lub ułóżcie jeden stos z ciemnymi i jeden z jasnymi szyszkami.

Wersja rozszerzona

Rozwiń etap układania figur z szyszek o bardziej skomplikowane obrazki, np. drzewa, ptaka, motyla.

Polowanie na gąsienice

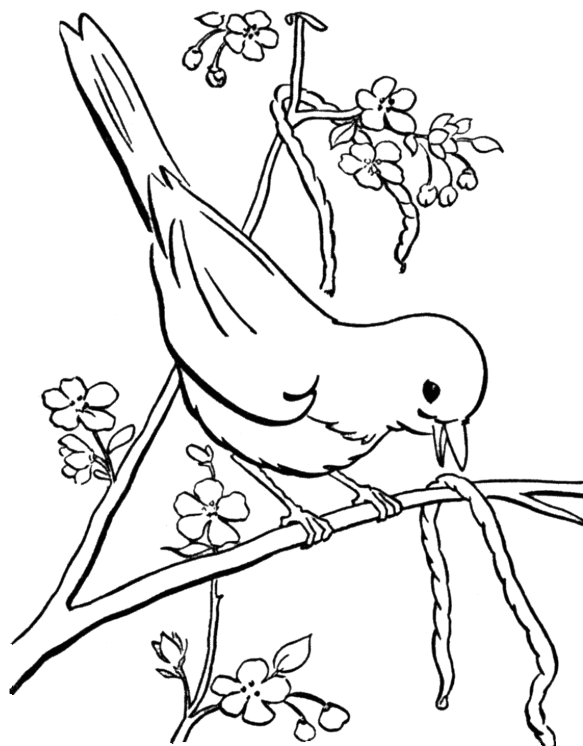
Cel szczegółowy i osiągnięcia ucznia: Dzieci przeprowadzają prosty eksperyment, który poszerza ich wiedzę i ćwiczy umiejętność grupowania według kolorów.

O ćwiczeniu: Dzieci poznają pojęcie kamuflażu (maskowania się), odgrywając w trakcie zabawy rolę ptaków polujących na gąsienice.

Potrzebne materiały: przynajmniej 3 kolory sznurka, przynajmniej jeden z nich musi być w kolorze przypominającym otoczenie (np. ciemnobrązowy lub ciemnozielony będzie odpowiedni dla lasu); nożyczki.

Instrukcja:

1. Sznurek tnijemy na mniejsze kawałki o długości 2-5cm. Należy upewnić się, że ilość sznurków w każdym kolorze jest taka sama.
2. Nauczyciel rozkłada sznurki na niedużej wysokości (na gałęziach drzew, krzewach, kamieniu) oraz na ziemi, upewniając się, że dzieci nie widzą, gdzie są one chowane. Dobrze jest to zrobić zanim przyjdą dzieci albo w czasie, kiedy są zajęte inną aktywnością.
3. Dzieci zostają poinformowane, że będą odgrywać rolę głodnych ptaków, a sznurki to gąsienice, które są pokarmem ptaków.
4. Wyznaczamy dzieciom-ptakom czas (np. 10 minut), w ciągu którego muszą znaleźć i przynieść jak najwięcej „gąsienic”.
5. Wszystkie zebrane „gąsienice” zostają posortowane według koloru, a następnie policzone, każdy kolor osobno.
6. Należy omówić wyniki, wprowadzając pojęcie kamuflażu u zwierząt. Prawdopodobnie dzieci znalazły mniej nitek w kolorze maskującym. Nawet, jeśli tak się nie zdarzyło, należy zapytać dzieci, który kolor łatwiej było im znaleźć, a następnie wyjaśnić, że niektóre zwierzęta stosują kolory pomagające im wtopić się w otoczenie, żeby ukryć się przed drapieżnikami.

Wersja uproszczona

Można uciąć dłuższe „gąsienice” i rozłożyć je w bardziej widocznych miejscach, np. na otwartej przestrzeni, zamiast chować je pośród liści.

Wersja rozszerzona

Zabawie można nadać cechy konkursu. Dzielimy wówczas grupę na zespoły rywalizujące o to, kto znajdzie najwięcej „gąsienic” w określonym czasie. Będzie to jednocześnie ćwiczenie efektywnej pracy zespołowej.

Mrówcze ścieżki

Cel szczegółowy i osiągnięcia ucznia: Dzieci prowadzą prosty eksperyment, uczą się przewidywania i zdobywają wiedzę poprzez obserwację.

O ćwiczeniu: Nie mamy zwykle kłopotów z dostrzeganiem dużych zwierząt. To ćwiczenie jest doskonałą okazją do zwrócenia uwagi dzieci na mniejsze organizmy i na obudzenie do nich szacunku. Dzieci odkrywają świat przyrody przez proste badanie zachowania mrówek, tworzących własne ścieżki. Ćwiczenie należy przeprowadzić w miesiącach letnich.

Potrzebne materiały: Pomocne będzie szkło powiększające.

Instrukcja:

1. Przed zajęciami należy zlokalizować w okolicy mrowisko. Jeśli nauczyciel dysponuje odpowiednią ilością czasu, może w pobliżu mrowiska rozrzuć kilka godzin wcześniej trochę cukru albo okruchy ciastek, żeby zwabić mrówki.
2. Na początku zajęć uczniowie powinni poświęcić kilka minut na obserwację mrówek – Co robią? Dokąd idą? Jakiego są koloru? Ile mają nóg? W miarę możliwości wskazana jest obserwacja mrówek z użyciem szkła powiększającego.
3. Nauczyciel prosi dzieci, żeby spróbowały przewidzieć, co się stanie, jeśli na ścieżce mrówek pojawi się przeszkoda.
4. Następnie ostrożnie kładzie na mrówczym szlaku drobną przeszkodę (np. patyk albo ołówek) i prosi dzieci o obserwowanie zachowania mrówek, żeby sprawdzić swoje przewidywania.
5. W czasie obserwacji dzieci mogą zauważyć najpierw początkową dezorientację mrówek, a następnie rozwiązanie, jakie znalazły one dla nowej sytuacji.
6. Omówienie wyników. Nauczyciel wyjaśnia, że mrówki tworzą swoje szlaki, zostawiając za sobą zapach, dzięki czemu inne mrówki wiedzą którądy należy iść.
7. Po omówieniu wyników można usunąć przeszkodę i kontynuować obserwację.

Wersja uproszczona

Można pominąć ustawienie przeszkody i przeznaczyć czas na obserwowanie naturalnego zachowania mrówek.

Wersja rozszerzona

Organizujemy zabawę, pokazującą poznaną zasadę. Jedno z dzieci chowa się, zaznaczając za sobą na ziemi szlak z przedmiotów (np. kamieni, szyszek). Pozostałe dzieci muszą znaleźć drogę, podążając wyznaczoną ścieżką.

Kolaże - drzewa

Cel szczegółowy i osiągnięcia ucznia: Dzieci współpracują z rówieśnikami, rozwijając kreatywną aktywność.

O ćwiczeniu: Dzieci zbierają naturalne materiały znajdujące się w ich otoczeniu (patyki, liście, szyszki, kamyki), a następnie wspólnie tworzą z nich kolaż - układają na ziemi drzewo.

Potrzebne materiały: naturalne materiały zebrane w terenie.

Instrukcja:

1. Nauczyciel omawia z dziećmi główne elementy drzewa – korzenie, pień, gałęzie, liście i inne części, które dzieci mogą dostrzec na drzewie, takie jak owoce, kwiaty i szyszki.
2. Następnie prosi dzieci o odszukanie w najbliższym otoczeniu i zebranie różnych naturalnych materiałów (np. kamyków, nasion, liści, patyków, szyszek). Zbieranie materiałów nie może odbywać się ze szkodą dla przyrody - nauczyciel zwraca uwagę dzieciom, że liście powinny być zbierane z ziemi, nie należy łamać gałązek drzew i krzewów itp.
3. Układanie kolażu-drzewa powinno się odbywać na płaskim gruncie o powierzchni przynajmniej jednego metra kwadratowego.

Wersja uproszczona

Można skupić się na dwóch głównych częściach drzewa – pniu i liściach.

Wersja rozszerzona

Dzieci mogą zrobić zdjęcia drzewa, używając aparatu cyfrowego albo telefonu komórkowego, a następnie obejrzeć je i omówić po powrocie do szkoły.

Tropiciele kolorów

Cel szczegółowy i osiągnięcia ucznia: Dzieci wzmacniają swoją znajomość kolorów za pomocą prostej obserwacji. Badanie środowiska sprzyja rozwijaniu zainteresowania światem.

O ćwiczeniu: Dzieci bawią się w „tropicieli”, przeszukując otoczenie w poszukiwaniu różnych kolorów, po czym odkreślają je po kolei na karcie. To uniwersalna aktywność, która może być przeprowadzona w dowolnej lokalizacji i łatwo dostosowana do umiejętności dzieci.

Potrzebne materiały: Wydrukowane kolorowe karty (jak do gry w bingo — wzór poniżej) i ołówki.

Instrukcja:

Przed zajęciami należy upewnić się, czy wszystkim dzieciom zapewniono ołówki i wydrukowane karty kolorów. Wzór podany poniżej można skserować lub stworzyć własny, dostosowany do możliwości dzieci i wybranego otoczenia.

Dzieci w zabawie posługują się kartą, żeby upewnić się, czy odnalazły w swoim otoczeniu wszystkie wymienione na niej kolory. Ćwiczenie może się odbywać indywidualnie, w małych grupach, albo całą klasą. Można je zamienić w zawody, w których wygrywa dziecko, które pierwsze odnajdzie wszystkie barwy. Upewniamy się, czy polecenie jest dla dzieci jasne — kiedy znajdą dany kolor, odkreślają go na kartce, lecz nie zabierają ze sobą roślin czy innych przedmiotów w poszukiwanym kolorze.

Przed rozpoczęciem ćwiczenia nauczyciel prosi dzieci o próbę przewidzenia, które kolory będą pojawiały się najczęściej, a które będzie najtrudniej znaleźć. Krótko uzasadnijcie swoje przypuszczenia.

Po powrocie należy z grupą przeanalizować listę kolorów, wskazując, które z nich dzieci znalazły i na jakich elementach otoczenia.

Wersja uproszczona

Karta może zawierać mniejszą liczbą kolorów, co pozwoli skupić się na tych, które najłatwiej znaleźć w wybranym otoczeniu.

Wersja rozszerzona

Karta może zawierać większą liczbą kolorów. Można też poprosić dzieci o odnalezienie jaśniejszej bądź ciemniejszej tonacji każdego koloru.

Zaufaj naturze

Cel szczegółowy i osiągnięcia ucznia: Dzieci są zachęcane do podejmowania wyzwań i do kreatywności w zespołowym działaniu. Rozwijają umiejętność spójnego porozumiewania się przy użyciu szerokiego zasobu słów.

O ćwiczeniu: Dziecku z zawiązanymi oczami podawane są różne przedmioty znalezione w środowisku przez rówieśników. Uczeń ten, używając pozostałych zmysłów, ocenia właściwości podanego elementu i odgaduje, co to jest. Ćwiczenie może być także przeprowadzone na terenie szkoły, o ile przedmioty zostały zebrane wcześniej.

Potrzebne materiały: Szaliki, chustki albo kawałek materiału, którym można zasłonić oczy.

Instrukcja:

Ćwiczenie może zostać przeprowadzone w parach albo w grupie, w której dzieci na zmianę zasłaniają sobie oczy.

Kiedy jedno z dzieci ma zasłonięte oczy, pozostałe zbierają naturalne elementy znajdujące się w ich otoczeniu. Mogą to być patyki, kamienie, szyszki, liście, muszelki itp. Następnie podają je po kolei dziecku z zawiązanymi oczami, które rozpoznaje, co to jest. Odgadującemu zadawane są pomocnicze pytania, dotyczące zagadkowego przedmiotu:

- Jest duży czy mały?
- Jest lekki czy ciężki?
- Jaką ma powierzchnię (np. szorstką, gładką, pofalowaną)?
- Jaki ma kształt (np. długi, okrągły, spiczasty)?
- Jest twardy czy miękki?
- Jak pachnie?

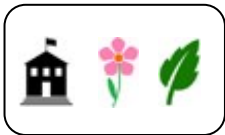

Wersja uproszczona

Podajemy dziecku w tym samym momencie dwa elementy i nazywamy je. Dziecko rozpoznaje, który jest który.

Wersja rozszerzona

Można postawić przed dzieckiem wyzwanie, ograniczając czas na zidentyfikowanie elementu.

Mury, murki, usypiska...

Cel szczegółowy i osiągnięcia ucznia: Dzieci przeprowadzają badanie, które uczy ich stosowania różnych strategii działania i wytrwałości w mierzeniu się z trudnościami.

O ćwiczeniu: Dzieci kontrolują różne powierzchnie w poszukiwaniu śladów roślin i zwierząt. Mogą to być mury ułożone z kamieni, ściany i mostki kamienne bądź drewniane, a także usypisko kamieni. Preferowane jest miejsce w naturalnym otoczeniu, takim jak krajobraz wiejski, co zwiększa szanse na znalezienie różnych organizmów, żyjących wśród kamieni lub elementów drewnianych.

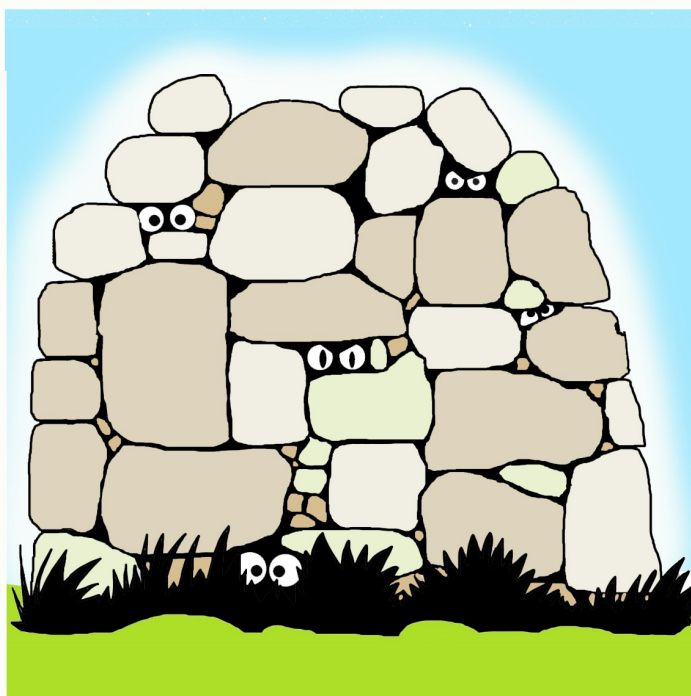
Potrzebne materiały: Przydatne jest szkło powiększające.

Instrukcja:

Nauczyciel powinien zapewnić dzieciom dużo czasu na poszukiwanie śladów roślin i zwierząt, żyjących wśród kamieni. Najlepiej jest wybrać powierzchnię eksponowaną na słońce. Należy zacząć od wspólnego zastanowienia się, jakie organizmy mogłyby tu żyć i gdzie można je znaleźć. Uprzedźmy dzieci, że nie powinny się zniechęcać, jeśli na początku ćwiczenia niewiele wypatrzą – małe organizmy łatwo jest przeoczyć, ale szanse na ich wypatrzenie zwiększą się, jeśli obserwacje będą trwały dłużej. Nauczyciel powinien zachęcić dzieci do obejrzenia muru lub innej badanej powierzchni z różnych perspektyw – od góry do dołu, w szczelinach między kamieniami, a także do zwrócenia uwagi na to, co fruwa przed albo nad murem.

Przykłady elementów przyrody, na które dzieci powinny zwrócić uwagę:

- mech
- porosty
- korzenie drzew
- mrówki, chrząszcze i muchy
- osy albo gniazda os
- pszczoły murarki
- pająki albo pajęczę sieci
- ślimaki albo pozostawione przez nie smugi śluzu
- gąsienice
- jaszczurki
- motyle

Wersja uproszczona

Obserwacje prowadzone są w grupie, nie indywidualnie.

Wersja rozszerzona

Poprośmy dzieci, żeby notowały swoje spostrzeżenia i liczyły napotkane organizmy. Ćwiczenie można utrudnić poprzez prowadzenie notatek osobno dla każdej kategorii: roślin, zwierząt i śladów ich życia (np. sieci pająków, smugi śluzu).

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków

OTOP jest organizacją pozarządową o statusie pożytku publicznego, zajmującą się ochroną dzikich ptaków i miejsc, w których one żyją. Celem Towarzystwa jest zachowanie dziedzictwa przyrodniczego dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń. OTOP jest polskim partnerem światowej federacji towarzystw ochrony ptaków – BirdLife International.

Towarzystwo realizuje także zadania z zakresu edukacji skierowane do nauczycieli, jak również do dzieci i młodzieży. Nasze oferty edukacyjne to m.in. projekt *Spring Alive*, program *Przyroda wokół nas—Ptaki*, portal edukacyjny *OTOP Junior* (www.otopjunior.otop.org.pl). Współpracujemy także

z organizacjami partnerskimi w innych krajach. Niniejsza publikacja jest efektem współpracy w ramach międzynarodowego projektu *Lifelong Learning through Nature*.

Informacje o działalności OTOP dostępne są na stronie: www.otop.org.pl.

Kontakt: e-mail: biuro@otop.org.pl, tel. 22 761 82 05

Lifelong Learning through Nature

Lifelong Learning through Nature to nazwa projektu, realizowanego w międzynarodowej współpracy organizacji partnerskich BirdLife International: BirdLife Malta, Royal Society for the Protection of Birds (UK), BirdWatch Ireland i Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków oraz Ministerstwa Edukacji i Pracy Malty (*Ministry for Education and Employment*).

Celem projektu jest zwrócenie uwagi na znaczenie nauczania w bliskim kontakcie z przyrodą na wszystkich etapach edukacji. Efektem wspólnych działań jest opracowanie innowacyjnych pomysłów i materiałów edukacyjnych, które były testowane i wdrożone na Malcie. Doświadczenia i wnioski płynące z tej realizacji są pomocne przy wdrażaniu programu zarówno w Irlandii, jak i w Polsce.

Erasmus+

Projekt jest sfinansowany przy wsparciu Komisji Europejskiej. Niniejszy dokument wyraża opinie jedynie jego autora, a Komisja nie ponosi odpowiedzialności z tytułu jakiegokolwiek wykorzystania zawartych w nim informacji

Korzyści płynące z edukacji w kontakcie z przyrodą

Nauczanie od wczesnych lat w kontakcie z przyrodą jest istotne, ponieważ:

- wspiera zdrowy i aktywny styl życia;
- daje dzieciom możliwość aktywności fizycznej, wolności i ruchu;
- rozwija poczucie pewności siebie i dobrego samopoczucia;
- daje dzieciom możliwość rozwoju harmonijnych relacji z innymi poprzez negocjacje, zmiany ról w grupie i współpracę;
- wspiera dzieci, które najefektywniej uczą się poprzez aktywność lub ruch;
- zapewnia dzieciom możliwość bezpiecznego i kontrolowanego doświadczania nowych wyzwań, oceny ryzyka i rozwijania umiejętności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami;
- wspiera rozwój dziecięcej kreatywności oraz umiejętność rozwiązywania problemów; zapewnia sposobność do rozwijania wyobraźni, pomysłowości i zaradności;
- daje dzieciom kontakt z naturalnym otoczeniem i oferuje unikalne doświadczenia, takie jak bezpośredni odbiór warunków pogodowych i pór roku.

Efektywne nauczanie w terenie jest związane z zapewnieniem dzieciom konstruktywnych, angażujących doświadczeń, które wspierają ich rozwój w szerokim zakresie programu nauczania. Obejmuje to m.in. dostarczanie dzieciom okazji do :

- bycia entuzjastycznym, pełnym energii, żądnym przygód, głośnym;
- rozmowy, słuchania, wchodzenia z innymi w interakcje i przyjaźnie;
- rozwijania wyobraźni, marzeń, inwencji, fantazji;
- kreatywności, tworzenia, dekonstruowania;
- badania, odkrywania, analizowania, eksperymentowania, sprawdzania własnych pomysłów i teorii;
- tworzenia dźwięków i muzyki, wyrażania swoich pomysłów i uczuć;
- odkrywania schematów, poznawania różnych materiałów i nośników informacji;
- badania koncepcji i pomysłów;
- doświadczania różnych rodzajów aktywności, m.in.: biegania, wspinania się, skakania, rzucania; hodowania roślin i ich pielęgnowania;
- szukania schronienia, odpoczynku, odnajdywania ciszy, refleksji;
- odpowiedzialności, niezależności, współpracy z innymi.

Na jakie obszary nauki i rozwoju dzieci ma pozytywny wpływ edukacja w terenie:

- rozwój osobisty, społeczny i emocjonalny,
- komunikacja, język i umiejętność czytania i pisanie,
- rozwiązywanie problemów, wnioskowanie i umiejętność liczenia,
- wiedza i rozumienie świata,
- rozwój fizyczny,
- rozwój kreatywności